

На основу члана 16. став (1) Закона о радијационој и нуклеарној безбједности у Босни и Херцеговини („Службени гласник БиХ“, број 88/07) и члана 61. став (2) Закона о управи („Службени гласник БиХ“, бр. 32/02 и 102/09), директор Државне регулаторне агенције за радијацијску и нуклеарну безбједност доноси

ПРАВИЛНИК
о контроли затворених радиоактивних извора високе активности
и извора непознатог власника

ДИО ПРВИ – ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1.

(Предмет)

Овим правилником прописују се обавезе правних лица која посједују затворене радиоактивне изворе високе активности (у даљем тексту: извор високе активности), нивои активности који дефинишу изворе високе активности, обавезе снабдјевача извора високе активности, поступање са изворима непознатог власника у случају њихове детекције, обавезе носилаца ауторизације у вези са изворима непознатог власника, обавезе правних лица која се баве сакупљањем металног отпада у вези са детекцијом извора непознатог власника, трошкови у вези са детекцијом извора непознатог власника, као и друга значајна питања у вези са изворима високе активности и изворима непознатог власника.

Члан 2.

(Циљ и садржај)

Циљ овог правилника је спречавање експозиције професионално изложених лица и становништва јонизујућем зрачењу због неадекватне контроле извора високе активности и извора непознатог власника.

Члан 3.

(Дефиниције)

Термини и изрази који се користе у овом правилнику имају следеће значење:

- a) *Ауторизовано складиште*: Објекат ауторизован од стране Државне регулаторне агенције за радијациону и нуклеарну безбједност (у даљем тексту: Агенција) за дуготрајно или привремено складиштење, као и за одлагање радиоактивних извора.
- b) *Контејнер извора*: Заштита која садржи затворени извор и која не чини интегрални дио извора, али се користи за транспорт, руковање и друго.
- c) *Извор високе активности*: Затворени радиоактивни извор који садржи радионуклид чија активност је једнака или виша од активности дате у Анексу овог правилника, у тренутку производње или ако је он непознат, у моменту његовог првог стављања на тржиште.

- d) *Извор високе активности који није у употреби*: Извор који више није у употреби и не постоји намјера да се даље користи за дјелатност за коју је издата ауторизација.
- e) *Извор непознатог власника (енгл: orphan source)*: Затворени извор чија је активност у моменту детекције виша од нивоа изузећа, а који није под регулаторном контролом из разлога што то никад није био или је напуштен, изгубљен, заматнут, украден, односно недозвољено пренесен новом власнику без његовог знања и без одговарајућег обавјештавања Агенције.
- f) *Оперативна контрола*: Контрола која представља одговарајућа испитивања интегритета извора и особина уређаја који садрже радиоактивни извор.
- g) *Снадбјевач*: Правно или физичко лице које кориснике снадбјева изворима.
- h) *Трансфер*: Подразумијева пренос извора са једног носиоца ауторизације на другог.
- i) *Произвођач*: Правно или физичко лице које производи изворе.

ДИО ДРУГИ – ИЗВОРИ ВИСОКЕ АКТИВНОСТИ

Члан 4.

(Ауторизација)

Правна лица која намјеравају посједовати и користити изворе високе активности дужна су да прибаве ауторизацију у складу са Правилником о нотификацији и ауторизацији дјелатности с изворима јонизујућег зрачења („Службени гласник БиХ“, број 66/10).

Члан 5.

(Нивои активности)

Нивои активности који дефинишу изворе високе активности дати су у Анексу овог правилника.

Члан 6.

(Тестови оперативне контроле)

- (1) Носилац ауторизације који посједује извор високе активности дужан је да ангажује ауторизовани технички сервис за радијациони мониторинг радног мјеста у циљу:
 - a) спровођења оперативне контроле извора високе активности у периодичним интервалима не дужим од једне године,
 - b) спровођења оперативне контроле у случају инцидента који може да утиче на интегритет извора високе активности и спровођења тестова који гарантују херметичку затвореност извора и одсуство површинске контаминације.
- (2) Тестови из става (1) овог члана спроводе се у складу са стандардом BAS ISO 9978 посљедњег издања.

Члан 7.

(Редовна провјера локације)

Носилац ауторизације који посједује извор високе активности дужан је да провјерава најмање једном мјесечно да ли се извор високе активности налази на локацији коришћења или складиштења, исправност уређаја који садржи извор високе активности, видљивост ознака и да води евиденцију о извршеним провјерама у складу са важећим прописима.

Члан 8.

(План мјера)

Носилац ауторизације који посједује извор високе активности дужан је да сачини писани план са предвиђеним мјерама за спречавање неауторизованог приступа извору, губитка или крађе извора и оштећења извора у случају пожара те других оштећења.

Члан 9.

(Поступање носиоца ауторизације у случају специфичних околности)

- (1) Носилац ауторизације који посједује извор високе активности дужан је да без одлагања обавијести Агенцију о губитку, крађи или неауторизованом кориштењу извора високе активности.
- (2) Носилац ауторизације који посједује извор високе активности дужан је да након пожара или било којег догађаја који може оштетити извор високе активности обезбиједи провјеру интегритета сваког извора високе активности и о предузетим мјерама обавијестити Агенцију без одлагања.
- (3) Забрањено је коришћење оштећеног извора високе активности и његове опреме која је оштећена.

Члан 10.

(Извор високе активности који није у употреби)

- (1) Носилац ауторизације који посједује извор високе активности дужан је да извор високе активности који није у употреби врати произвођачу са којим је претходно потписан уговор или извршити трансфер таквог извора другом ауторизованом кориснику или у ауторизовано складиште, без неоправданог одлагања, а најдуже у року од шест мјесеци од дана када је извор престао да се користи.
- (2) Носилац ауторизације који посједује извор високе активности дужан је да без одлагања обавијести Агенцију о датуму престанка коришћења извора високе активности.
- (3) Забрањен је трансфер извора високе активности који нису у употреби правним лицима која нису ауторизована у складу са важећим прописима о радијационој и нуклеарној безбједности.

Члан 11.
(Документација)

- (1) Носилац ауторизације који посједује извор високе активности мора да посједује писану документацију која садржи:
 - a) податке из члана 12. овог правилника,
 - b) информацију о врсти радионуклида,
 - c) информацију о активности извора на референтни датум,
 - d) фотографије извора, контејнера извора и друге опреме.
- (2) Документација из става (1) овог члана мора се чувати на безбједном мјесту, различитом од мјеста на којем се налази извор високе активности.

Члан 12.
(Обавезе снабдјевача извора високе активности)

Снабдјевач извора високе активности дужан је да обезбиједи:

- a) да се сви извори могу идентификовати помоћу јединственог броја, у сагласности са ознакама захтијеваним у стандарду BAS ISO 2919 посљедњег издања, при чему број мора бити угравиран или причвршћен на извору.
- b) да је идентификациони број извора означен на контејнеру извора. Ако то није могуће, или када се транспортни контејнер користи више пута, контејнер мора да садржи информације о идентификацији, природи и активности извора. Контејнер мора у свим случајевима бити означен основним симболом из стандарда BAS ISO 7010 посљедњег издања за контејнер за радиоактивне материјале.
- c) да сваки извор високе активности има фотографију свог прототипа и свог типичног контејнера.

ДИО ТРЕЋИ – ИЗВОРИ НЕПОЗНАТОГ ВЛАСНИКА

Члан 13.
(Детекција извора непознатог власника од стране становништва)

- (1) Агенција ће предвидјети одговарајуће процедуре о начину обавјештавања надлежних органа и начину поступања становништва у свим случајевима проналажења извора непознатог власника.
- (2) Процедуре из става (1) овог члана објављују се на службеној интернет страници Агенције.

Члан 14.
(Детекција извора непознатог власника на граничним прелазима)

- (1) У циљу детекције извора непознатог власника на граничним прелазима, Агенција успоставља сарадњу са царинским и полицијским органима који врше контролу увоза и извоза робе.

- (2) Агенција доноси водич о процедурама поступања органа из става (1) са изворима непознатог власника на граничним прелазима.
- (3) Водич из става (2) овог члана објављује се на службеној интернет страници Агенције.

Члан 15.

(Детекција извора непознатог власника у објектима за складиштење и рециклажу металног отпада)

- (1) Објекти за складиштење и рециклажу металног отпада дужни су да имају опрему за детекцију радиоактивних извора и лице које је похађало обуку за поступање у случају детекције извора непознатог власника и обуку за руковање опремом.
- (2) Објекти из става (1) овог члана дужни су да сачине план поступања у случају детекције извора непознатог власника.
- (3) Агенција доноси водич о процедурама поступања са изворима непознатог власника у објектима из става (1) овог члана.
- (4) Водич из става (3) овог члана објављује се на службеној интернет страници Агенције.

Члан 16.

(Контаминација метала)

- (1) Објекти за рециклажу металног отпада дужни су да без одлагања обавијесте Агенцију о евентуалном топљењу извора непознатог власника.
- (2) Забрањена је даља обрада контаминираниог метала без одобрења Агенције.

Члан 17.

(Информисање и обука о изворима непознатог власника)

- (1) Сви носиоци ауторизације који обављају дјелатност са радиоактивним изворима дужни су да информишу и обуче професионално изложена лица о безбједном управљању изворима, могућим посљедицама губитка контроле над изворима и поступању у тим случајевима.
- (2) Информисање и обуку је потребно понављати у правилним временским размацима и документовати је са циљем припреме професионално изложених лица за такве случајеве.
- (3) У објектима гдје постоји велика вјероватноћа да се могу пронаћи или прерадити извори непознатог власника, а посебно на граничним прелазима и објектима из члана 15. овог правилника, управа и запослени морају имати одговарајућу обуку која садржи следеће елементе:
 - а) информисање о могућности наиласка на радиоактивни извор,

- b) методе визуелне детекције извора и њихових контејнера,
- c) основне информације о јонизујућем зрачењу, његовим ефектима и мјерама за заштиту од зрачења,
- d) мјере које је потребно предузети на лицу мјеста гдје је извор детектован или се сумња на његово присуство.

(4) Обуку лица из ставова овог члана врши ауторизовани технички сервис.

Члан 18.

(Организација кампање тражења извора непознатог власника)

- (1) Агенција ће по потреби организовати кампању тражења извора непознатог власника који се могу појавити од дјелатности са радиоактивним изворима.
- (2) У случају проналаска извора непознатог власника током кампање из става (1) овог члана, сви трошкови збрињавања пронађених извора непознатог власника падају на терет буџета Агенције.

Члан 19.

(Трошкови у вези са детекцијом извора непознатог власника)

- (1) Трошкови детекције, санирања, транспорта, складиштења и свих других радњи које је неопходно извршити за стављање извора непознатог власника под регулаторну контролу, као и за деконтаминацију, падају на терет посљедњег ауторизованог власника извора.
- (2) У случају детекције извора непознатог власника на граничном прелазу приликом увоза или извоза робе, трошкови из става (1) овог члана падају на терет снабдјевача.
- (3) Уколико није могуће утврдити власника извора из става (1) овог члана, трошкови из става (1) овог члана падају на терет буџета Агенције.

Члан 20.

(Губитак контроле над извором)

Носилац ауторизације за посједовање и коришћење радиоактивних извора мора да без одлагања обавијести Агенцију у случају губитка контроле над радиоактивним извором.

Члан 21.

(Поступање у случају сумње на извор непознатог власника на граничном прелазу)

- (1) Забрањен је увоз пошиљки у случају сумње да се ради о извору непознатог власника и оних код којих је детектовано повећање брзине дозе на површини пошиљке у износу 50% и више од брзине дозе природног зрачења.
- (2) Ако је брзина дозе на површини пошиљке 50 (педесет) пута већа од брзине дозе природног зрачења или је брзина дозе у кабини возача 5 (пет) пута већа од брзине дозе природног зрачења, снабдјевач је дужан да обезбиједи интервенцију

ауторизованог техничког сервиса и спровођење мјера заштите од зрачења на лицу мјеста.

Члан 22.

(Сарадња Агенције са другим надлежним органима у случају проналажења извора непознатог власника)

- (1) Када је пронађен извор непознатог власника а посљедњи ауторизовани власник извора није познат, Агенција обавјештава надлежне полицијске органе ради предузимања мјера из њихове надлежности.
- (2) Агенција информира надлежна министарства здравства, друге надлежне институције и јавност о појави извора непознатог власника у циљу предузимања мјера ради адекватне заштите становништва од јонизујућег зрачења.

Члан 23.

(Мјере превенције)

Носилац ауторизације за посједовање и коришћење радиоактивних извора дужан је да поступа у складу са важећим прописима из области радијационе и нуклеарне сигурности и безбједности у циљу спречавања губитка, напуштања, незаконитог трансфера, незаконитог ускладиштења или одлагања извора.

ДИО ЧЕТВРТИ – ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 24.

(Међународна сарадња)

Агенција ће именовати контакт особу одговорну за међународну сарадњу и размјену информација са другим државама и релевантним међународним организацијама у вези са свим питањима релевантним за контролу извора високе активности и извора непознатог власника.

Члан 25.

(Усклађивање пословања)

Правна лица која обављају дјелатност са изворима јонизујућег зрачења и правна лица која се баве складиштењем и рециклажом металног отпада дужна су у року од једне године од дана ступања на снагу овог правилника ускладити своје пословање с одредбама овог правилника.

Члан 26.

(Обавеза ауторизованих правних лица која посједују изворе високе активности)

Носиоци ауторизације који су до ступања на снагу овог правилника посједовали изворе високе активности дужни су у року од 6 (шест) мјесеци од ступања на снагу овог правилника Агенцији доставити финансијске гаранције о збрињавању извора након престанка коришћења или копију уговора о враћању извора произвођачу након престанка коришћења извора.

Члан 27.
(Ступање на снагу)

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном гласнику БиХ".

Број: 01-02-656/12
Сарајево, 01.08. 2012. године

ДИРЕКТОР
Емир Диздаревић

АНЕКС

Табела: Нивои активности који дефинишу изворе високе активности

За радионуклиде који нису садржани у овој табели се релевантни нивои активности налазе у табели 1 у документу Међународне агенције за атомску енергију (ИАЕА) „Dangerous quantities of radioactive material – D-values“ (EPR-D-VALUES, 2006).

Радионуклид	Ниво активности (ТВq)
Am-241	$6 \cdot 10^{-2}$
Am-241/Be	$6 \cdot 10^{-2}$
Cf-252	$2 \cdot 10^{-2}$
Cm-244	$5 \cdot 10^{-2}$
Co-60	$3 \cdot 10^{-2}$
Cs-137	$1 \cdot 10^{-1}$
Gd-153	$1 \cdot 10^0$
Ir-192	$8 \cdot 10^{-2}$
Pm-147	$4 \cdot 10^1$
Pu-239/Be ^(*)	$6 \cdot 10^{-2}$
Pu-238	$6 \cdot 10^{-2}$
Ra-226	$4 \cdot 10^{-2}$
Se-75	$2 \cdot 10^{-1}$
Sr-90(Y-90)	$1 \cdot 10^0$
Tm-170	$2 \cdot 10^1$
Yb-169	$3 \cdot 10^{-1}$

(*) – Активност је дата за радионуклид алфа-емитер.